

Bariera

Bariera Vergului în 1978, cu farmacia (dispărută în 1986)
și cinematograful Munca.

În Bariera Vergului am ajuns de timpuriu, mai ales că pe acolo trecea drumul nostru către baltă. La început mergeam cu Bebi, dar foarte curînd am apucat să mă duc singur, de cele mai multe ori doar la căscat gura și pierdut vremea, cînd n-o porneam hotărît spre cinematograful, la Vergului. În timpul școlii și al studenției, ba chiar și mai tîrziu, după ce intrasem în pîine, aproape că nu era zi de la Dumnezeu să nu trec pe acolo, de parcă aveam condică de sennat. Ioneasca, după ce-mi lua vorba din gură și-i zicea mamei că mă duc « pînă colea-n Barieră », adăuga cîteodată, în chip de posibilă justificare pentru mine : « Merge să semneze condica » (nu știu de unde o luase, că ea nu sem-

nase în viața ei în vreo condică de prezență, spre deosebire de mine, care m-am bucurat din plin de această fericire).

În Barieră, în fața prăvălioarelor de peste drum de biserică, o țigancă te îmbia cu glas strident să iei « porumbielu' fiert, porumbielu' cald... ». Sta ghemuită pe un scăunel, avînd în față căzanelul cu porumb fiert, ținut în apa încă fierbinte ; alteori, porumbii fierți erau aduși într-o copăiță, acoperiți cu o pînză albă sau cu tifon, să se păstreze calzi. Numai Dumnezeu putea ști dacă în căzanelul cu pricina, din tablă zincată și prevăzut cu două toarte zdrene, pentru o mai ușoară purtare, nu-și fiersese mai înainte rufele, sau dacă în mica albie de lemn nu-și îmbăiașe puradeii pe care-i vedeai pe lîngă ea cîteodată, dar ce importanță avea din moment ce îți servea « porumbielu' » cu tot dichisul : îl presăra cu sare și ți-l întindea grațios, învelit într-o pănușă de porumb, să nu te frigă la degete.

În apropiere, o altă țigancă vindea porumb copt, pe care îl frigea chiar acolo, pe un grătar mititel, cu cărbuni încinși din vreme, pe care îi înviora vînturînd deasupra un ziar sau o cărțulie subțirică, maronie de atîta fum. Porumbul copt era stropit din belșug cu saramura păstrată într-o oală de o curățenie îndoielnică ; dar, cînd era vorba de porumb, fiert sau copt, noi, copiii, nu ne împiedicam de igienă.

Tot pe acolo, în fața cinematografului ori în dreptul prăvăliilor, se vînturau țigăncile cu floricele sau cu semințe de floarea-soarelui ori de bostan. Nu intrai la film fără cornetul de semințe, ca să le dai de lucru femeilor de serviciu de la cinematograf în pauza dintre filme.

Pînă prin 1948, Bariera Vergului mai păstra ceva din atmosfera vechilor bariere, mai avea ceva de margine de oraș. Aici întorcea tramvaiul 19, care mergea pînă la Chibrit, dar și 25, cu care ajungeai pînă la capătul Șoselei Panduri, nu departe de statuia Leul din Cotroceni ; tot pe aici trecea tramvaiul 26, care făcea legătura între Vitan și Gara de Nord. Le foloseam pe toate atît de des, încît ajunsesem să cunosc toate stațiile celor trei trasee, mai tîrziu și ale tramvaielor 23, 24, 27, ca și traseul mașinii 34, care înlocuise tramvaiul 19. Prin 1957, în tramvaiul 19 fiind – care trecea încă pe bulevardele Brătianu și Magheru pentru a intra apoi pe Filantropia –, m-am nimerit în spatele vatmanului din tramvaiul care îl călcase pe Labiș – era încă marcat de tragedie. În anii în care mă duceam la Palatul Pionierilor, ajungeam acolo cu « tramvaiul pionierilor », care mergea pe linia lui

25 ; uneori călătoream pînă în Pache Protopopescu de unde fusese pus la dispoziția pionierilor un alt tramvai special, care urma traseul lui 14, ajungînd pînă la Sf. Elefterie, pentru a urca apoi dealul Cotrocenilor.

Ca să-și continue drumul pe Mihai Bravu, tramvaiul 26 făcea un mic ocol în jurul unei piețe rotunde, în centrul căreia era o statuie : o tînără mamă își tot spăla părul, vizibil stînjenită de copilul de la picioarele ei, care încerca zadarnic să-i dea jos ștergarul care abia îi acoperea fundul. Foarte probabil, cînd ajungeau acolo, vatmanii urmăreau cu prea multă atenție încercarea copilului, căci de multe ori tramvaiele săreau de pe șină în timpul ocolului la macazul care dirija trecerea spre Calea Călărașilor sau spre Mihai Bravu. Tramvaiul era repede repus pe calea cea dreaptă cu ajutorul unei bucăți de fier plasate în dreptul roților. De la piața aceea din Mihai Bravu porneau spre răsărit Șoseaua Vergului, iar spre apus Calea Călărașilor și strada Theodor Sperantia.

Theodor Sperantia – încă numită frecvent Calea Raionului, ca pe vremuri – te scotea în Vitan. Dincolo de întretăierea cu prelungirea Agricultorilor, ea fusese într-o vreme locul de adunare al lăutarilor bucureșteni, care erau ca între neamuri : aici îi puteai găsi și angaja pentru nunți, botezuri sau cine știe ce ocazii. Mergeam rar în Raion, mai mult la Alimentara de lîngă strada Crișan, – « Alimentara din Raion », așa cum o localizam noi – cînd se aducea ulei vîrșat (adică în niște butoaie de tablă unsuroase și murdare) pe timpul lipsurilor din anii '50. Tot pe acolo treceam în drum spre niște verișoare ale tatei care locuiau în apropiere, pe Meșterul Manole. Noi le ziceam « fetele », căci cele două surori rămăseseră nemăritate. Tatăl lor, frate cu bunică-miu dinspre tată, fusese – știu din povestirile părinților – o mare figură. Își petrecea toată ziua în cafenea, la « șantan » adică, cu cîte o dansatoare, dacă nu cu două, pe genunchi. Și cum să nu stea acolo, săracul, cînd îl procopsise Dumnezeu cu un băiat care i-a adus numai ponoase, unchiul Parusi (că tot asta îi era și numele mic) și cu nu mai puțin de cinci fete, cinci pietre de moară, oameni buni ! Din cele cinci, doar două au apucat să se mărite : cea mare, Irini, pe care a furat-o (vorba vine) un turc, consulul Turciei la Constanța, și cea mai mică dintre ele, Venula, care s-a măritat tîrziu cu unul care era mare vînător (nu știu ce slujbă avea, că-mi era cam nesuferit). Celelalte trei n-au fost căsătorite niciodată : tanti Fi-

rica a rămas în Constanța, iar celelalte două, Tasula și Pipini, sînt cele care stăteau pe Meșterul Manole și la care mai mergeam cu mama din cînd în cînd. Tasula era gomoasă și răutăcioasă, dar Pipini era pîinea lui Dumnezeu. Lucra la Școala greacă de pe Austrului și mai mergeam din cînd în cînd pe acolo, fiind doar la doi pași de școala din Popa Nan. Cînd veneau fetele la noi acasă, le turuia gura numai în grecește, dar nu m-am învrednicit să învăț ceva ; dincolo de *kalimera*, *kalispera* și *kalinichta* n-am trecut, iar frații mei știau cam tot pe atît. Ba mai știam de *kalo*, *kali*, *kala*, pe ultimul îl rosteam mai totdeauna în expresia bilingvă « kala ca dracu' », pentru o treabă ieșită anapoda. Mama și Lili ajunseseră să înțeleagă cîte ceva, deși n-au vorbit niciodată grecește. Dintre « fete », cea mai apropiată de noi a fost Pipini, care ne vizita des și care a iubit-o pe mama ca pe o soră. Și la mine a ținut și a continuat să vină în casa noastră și după moartea părinților, cînd rămăsesem singur. O tratam cu dulceață sau cu șerbet, îi făceam și o cafea, cum făcea și mama altădată, și ne puneam pe vorbit. După ce a fost dărîmată zona din jurul străzilor Meșterul Manole-Theodor Sperantia, Tasula și Pipini au primit locuință într-un bloc din apropierea bulevardului Lacul Tei, foarte aproape de casa în care mă mutasem și eu. Le-am vizitat în cîteva rînduri, într-o perioadă nu prea lungă, căci au murit după doi-trei ani și au fost înmormîntate la Constanța, lîngă părinții lor. După ce a rămas văduvă, și sora cea mare, Irini, a venit să moară acasă și a fost îngropată și ea în Constanța.

Calea Călărașilor se deosebea mult de Calea Raionului. Era o stradă veche și așezată, cu gospodării vizibil mai îngrijite, cu case la curte alternînd cu bloculețe și cu prăvălii de tot felul. După întretăierea cu Orzari, cu Delea Veche și cu Delea Nouă, prăvăliile se țineau lanț pînă dincolo de Hala Traian. Aici, pe Calea Călărașilor, nu departe de Barieră, la parterul unui bloc cu cinci etaje, se deschisese la începutul anilor '50 o bibliotecă publică, prima bibliotecă în care am intrat. Cele cîteva titluri și copertile ilustrate mi s-au părut atît de atrăgătoare, că nu m-a lăsat inima să nu intru și să întreb cum pot împrumuta o carte. Nu-mi mai amintesc nici ce cărți văzusem, nici pe ce carte anume pusesem ochii, nici care a fost prima carte împrumutată – s-ar putea să fi fost *Timur și băieții lui*, sau *Zoia și Șura*, sau *Aleksandr Matrosov*, nu mai știu. Pe vremea aia, pînă aproape de sfîrșitul deceniului, majoritatea cărților din bibliotecile publice românești erau traduceri

din literatura sovietică. Peste ani, cînd lucram la Catalogarea cărții în Biblioteca Academiei și am putut cunoaște istoria recentă și fondurile Bibliotecii, am aflat că pînă spre 1959 numărul cărților sovietice primite era aproape egal, dacă nu mai mare decît cel al cărții românești intrate prin Depozitul legal. Se înființase și un serviciu de catalogare paralel pentru cartea sovietică. Depozite întregi au fost atunci umplute cu cărți rusești pentru copii, cărți tehnice despre experiența înaintată a stahanovistului Spanakov, ale agricultorului fruntaș Kastravetov etc. Prin 1968, după intervenția brutală a rușilor în Cehoslovacia și după cuvîntarea curajoasă a lui Ceaușescu (temperată în ziua următoare), cîțiva oameni din conducerea Bibliotecii și șeful de atunci al Catalogului au avut înțelepciunea să valorifice momentul pentru a curăța fondurile de balastul celor zece ani de sovietizare. Au fost păstrate doar cărțile cu adevărat reprezentative pentru literatura rusă și sovietică, precum și lucrările științifice valoroase, rusești sau sovietice.

Pentru mine însă, acolo, în biblioteca publică din Bariera Vergului, cărțile sovietice pentru copii și nu numai ele au fost o

Bariera Vergului înspre Calea Călărași (mai 1980).

ispită benefică și un început. Când bibliotecara – o femeie între două vârste plină de bunăvoință și mămoșenie – mi-a spus că nu-mi poate împrumuta cărți dacă nu vine mama cu buletinul ei ca să-mi facă fișă de împrumut, n-am mai stat pe gânduri : am dat fuga acasă s-o iau pe mama pe sus, zor-nevoie să mă înscrie la bibliotecă. Mama cînta la pian, adică spăla rufe la albie și era plină de clăbuci pe mâini și udă toată pe șorțul pe care și-l pusese dinainte, de fereală.

Eu : Hai, mamă, să mă-nscrii la biblioteca din Barieră, că am văzut o carte și e musai s-o citesc, că pierе lumea.

Mama : Ce-ai, mă, ai căpiat, tu nu vezi că am treabă ? Cum să-mi las rufele ca să vin după mofturile tale ? Lasă că nu pleacă biblioteca de-acolo !

Eu că hai, bre, mamă, ea că nu, eu că se rup băierile cerului de nevoia cititului, ea că mă ia dracu' dacă nu mă potolesc, eu că mor de dorul cărții, ea că-s neplesnit. Dar, pînă la urmă, și-a șters clăbucii de pe mîină, s-a dus de s-a clătit, s-a schimbat, și-a luat buletinul și a venit cu mine la biblioteca din Barieră. Așa am intrat eu în contact cu literatura sovietică, cea mai avansată dintre toate literaturile lumii. Dar să nu mint : unele cărți chiar mi-au plăcut. Și apoi nu era doar Editura Cartea Rusă pe vremea aia, iar pentru un copil în mîna căruia cărțile nimeriseră mai rar, era un început pe drumul cititului. Pînă atunci avusesem parte de *Aventurile submarinului Dox* și de *Bill Gazon*, care nu mă atrăgeau și pe care le lăsam deoparte plictisit, precum și cărți din « Colecția celor 15 lei » – unele îmi plăcuseră și le-aș reciti și acum, dacă nu s-ar fi scurtat timpul. Cînd dădeam de un roman polițist bun, Petrișor și cu mine ni-l pasam, nu cunvа să ne scape.

Vorbind de Calea Călărașilor, ar fi trebuit să încep chiar cu începutul, cu farmacia din capul străzii, care făcea colțul cu Mihai Bravu. Nu era mare lucru de capul ei, dar era singura din zonă, așa că avea căutare. Lîngă ea, pe partea dinspre Mihai Bravu, era un depozit de vinuri care se întindea pînă în strada Melchisedec. Peste drum, pe colț, se înălța o clădire cu etaj, la parterul ei era un magazin, care a devenit Alimentară după 1948 ; lipit de Alimentară era cinema Vergului. « Ateneul și cinema Vergu » puteai citi pe frontonul clădirii – prin nu știu ce minune a rămas acolo pînă în ziua de azi. Fusese ridicat, probabil, între cele două războaie mondiale, în cadrul programului de « luminare » a poporului inițiat de Iorga. « Ateneul » era

mic și înghesuit : atît de mic, încît, dacă te așezai pe la mijlocul sălii, aveai impresia că personajele de pe ecran dau să vină peste tine, iar dacă erau călare, îți venea să te ferești în lături, mai ceva ca din fața Dalilei. Cînd mă suiam la balcon, era și mai și : vedeam filmul de sus în jos și ieșeam de acolo năuc.

Bariera era și locul de întîlnire al celor două jumătăți ale șoselei Mihai Bravu, foarte deosebite între ele. Partea dinspre Obor era mai de București, dacă pot să-i zic, cu case mai așezate, cîteva dintre ele avînd curți mari, pline de pomi și verdeață. Prăvălii întîlneau la tot pasul, mai numeroase pe măsură ce te apropiiai de Obor. Cam în dreptul Chiristigiilor era Predoleanu, unde mergeam deseori cu mama pentru tîrguiceli : găleți, crătiți, dar și veselă, tacîmuri și tot soiul de mărunțișuri pentru gospodărie. Dușumeaua era din scînduri lungi de brad, totdeauna date cu petrosin, așa că îți muta nasul încă de la intrare – de fapt, ne cam obișnuisem cu el, căci majoritatea prăvăliilor erau pe modelul ăsta. În partea cealaltă a șoselei, liniile de tranvai nu mai erau îngropate în caladarîm, ci fixate deasupra, pe niște traverse, ca liniile de cale ferată. Casele erau mai sărăcuțe și parcă mai joase, iar dincolo de Vitan, șoseaua Mihai Bravu se gîtuia, transformîndu-se într-o ulicioară prăpădită. Peste drum de Scăricecă, pe locul unui stadion, s-a construit Institutul de Inframicrobiologie, iar Baba Novac, care se pierdea în cîmp dincolo de strada Stejarului, s-a schimbat la față.

Tot peste drum de farmacie, pe partea cealaltă, era Biserica Parc Călărași, cu hramul Sfinții Constantin și Elena. Construcția începuse în 1942, prin strădania doctorului Vasile Gomoiu, care conducea spitalul de copii din apropiere. Printre ctitori erau și Elena și Ion Antonescu. La începutul lui iunie 1946 s-a zvonit în tot cartierul că la una dintre ferestrele bisericii încă neterminate s-a arătat chipul Maicii Domnului. S-a strîns lumea ca la urs, să vadă minunea. Mă învîrteam și eu printre picioarele oamenilor care nu se hotărau la care dintre ferestre se vede chipul Preacuratei : ba că uite-o acolo, ba dincolo, uite-o la fereastra aia, ce, ești chior ?! Am plecat tîrziu din Barieră, încă nehotărîți dacă văzuserăm ceva sau nu. Abia mai tîrziu am putut lega împlinirea de faptul că la 1 iunie 1946 fusese împușcat Ion Antonescu. Cine știe cine lansase zvonul apariției miraculoase ! Pe Calea Călărașilor, pe partea dreaptă mergînd spre Orzari, pînă să

ajungi la Biserica Delea Nouă și la Școala primară « Arhiereu Calist », unde se școlise Antonescu, era o curte imensă cu o casă joasă într-o parte, retrasă puțin de la stradă și avînd o prispă țărănească în față. Casa era locuită de două bătrîne mititele, puține la trup, care se arătau rareori în curte. Despre una dintre ele se spunea în cartier că ar fi fost Maria Antonescu, dar cine poate ști ?, lumea a spus multe dintotdeauna, iar în vremea aceea, mai multe decît oricînd, chiar dacă pe ascuns, pe șoptite.

Pe partea stîngă, după ce treceai de biserică, de fabrica de biscuiți și de o spălătorie a armatei, dădeai de o gheretă la poartă în care era totdeauna un oștean de caraulă la izmenele cazone. În fața porții, pe un stîlp de fier nu prea înalt, sta fixată o tablă cu « fotografiatul interzis », ca și cum era de apărat un mare secret de stat. După spălătorie venea un teren viran pe care s-au construit la începutul anilor '50 niște căsuțe mici, ca niște barăci, pentru muncitorii aduși să lucreze la stadionul 23 August. Cîteva căsuțe există și azi, unele refăcute din cărămidă și cu mici grădinițe în față. Prin 1949-1950, pe timpul terminării halelor din Obor, pe terenul viran de acolo s-au ținut Moșii, spre bucuria noastră, a copiilor din cartier.

Chiar din dreptul bisericii, din spatele cucoanei care-și strîngea cosițele sub privegherea copilului, pornea șoseaua Vergului, largă și prăfoasă ca un drum de țară. Doar la începutul ei exista cîteva case : un bloc pricăjit în spatele bisericii și două-trei case la curte spre Cățelu, pe partea dreaptă ; cîteva mici prăvălii, o policlinică și spitalul de copii, pe stînga. În continuare, pînă la întîlnirea cu drumul Pantelimonului, casele erau rare, pierdute în curți uriașe, mai mult pe dreapta, căci pe stînga erau gropile Vergului. La începutul șoselei, chiar în mijlocul ei, cam în dreptul bisericii, era o găzărie. Era o construcție din lemn, cu scîndurile așezate orizontal, pe cant, suprapuse la capete, parcă ar fi fost niște vălurele. Scîndurile erau maronii, aproape negre de cît petrosin înghițiseră de-a lungul anilor.

Cînd, în 1949, pe șoseaua Vergului au fost instalate liniile de tramvai, între Barieră și Uzinele 23 August, șoseaua a devenit bulevardul Muncii, vechea denumire fiind păstrată pînă azi de porțiunea dintre Morarilor și Pantelimon. Bariera Vergului a devenit piața Muncii, dar oamenii locului au folosit încă mult timp vechea denumire. Găzăria a rămas și ea în picioare o vreme în mijlocul noului bule-

vard, ocolită de o parte și alta de tramvaiul 23, care ducea la fostele Uzine Malaxa – a fost dărîmată după 1970. Tramvaiul a început să circule în aprilie 1949, dar inaugurarea oficială a avut loc de 1 Mai. S-a circulat pe gratis în ziua aia și se strînsese acolo toată Bariera, ca la pomană. Vagoanele de remorcă, de clasa a doua, erau deschise la capete, ca și la alte tramvaie de pe trasee mărginașe. Platformele erau pline ochi, iar pe scară oamenii stăteau ciorchine – noi, copiii, cu un picior pe scară și ținîndu-ne agățați cu o singură mîină de bară, eram mai mult afară decît în tramvai, dar ne ducea. Tramvaiele astea cu platformă deschisă aveau și avantajul că puteai sări din mers între două stații ; făceam asta destul de frecvent, mai cu seamă pe linia lui 26, pe Mihai Bravu, căci pe atunci tramvaiele mergeau mai la pas și parcă și oamenii se grăbeau mai încet.

Abia intrată în cîmpul Muncii în 1949, șoseaua Vergului a trecut din anul următor printr-un lung proces de schimbare și, odată cu ea, și Gropile Vergului. În 1953 urma să aibă loc la București Festivalul Mondial al Tineretului și în gropile Vergului avea să fie construit stadionul care să adăpostească principalele lui manifestări. Cînd s-a desfășurat festivalul la București, în august 1953, eu terminasem școala elementară de șapte ani, plus cei șapte ani de acasă, și se cuvine înainte de toate despre aceștia să vă vorbesc. Pe timpul festivalului eram mai tot timpul în Barieră, să casc gura la delegațiile străine care se tot perindau, îmbrăcate fiecare în costume populare cu totul neobișnuite pentru noi. Cînd apărea cîte un negru înfășurat într-o pînză albă, ca o cămașă de noapte, și cu un potcap cu marginile înflorate pe cap, ne strîngeam în jurul lui ca la urs și mai că ne venea să-l pipăim, să vedem dacă-i de-adevăratelea.